

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О.В. Кощій, Н.М. Василик, Н.В. Герасимяк

Луцький національний технічний університет,

koschiyo@rambler.ru, vasilik.nataliya@mail.ru, genevi25@gmail.com

Досягнення стійкого розвитку – одна з найбільш актуальних проблем, що стоїть нині перед усіма країнами світу. Не дивлячись на це в розвитку всіх країн світу спостерігаються кризові стани, помітні коливання ділової активності тощо. Справа в тому, що розвиток і функціонування економічних систем відбувається в умовах повторюваних коливань, підйомів і спадів, тобто під впливом закону циклічного розвитку [1].

І хоча коливання ділової активності в різних країнах помітно відрізняються за регулярністю, глибиною, конкретними причинами виникнення, однак вони характерні для всіх країн. Циклічні коливання ділової активності нині є невід’ємною складовою економічного розвитку усіх країн світу.

Кризи перевиробництва, які вперше з’явилися в кінці XVIII ст., оцінювалися сучасниками як лихо, що зачіпає життєві інтереси широких верств населення. Руйнування і злидні, що стали постійними супутниками промислового розвитку, досягали небувалих масштабів саме в період економічних криз, загрожуючи існуванню самого суспільного ладу [2]. Однак нині цикли сприймають як невід’ємну складову розвитку в умовах ринкової економіки.

Циклічність є однією з головних форм порушення макроекономічної рівноваги і основною ознакою ринкової економіки. Вважаючи цикли проявом макроекономічної нестабільності ринку, слід мати на увазі, що вони є повторюваними процесами не тільки порушення рівноважного стану економіки, але і його подальшого відновлення. Без економічних потрясінь (криз) ринкова економіка не могла б розвиватися. Циклічність підприємницької діяльності на макрорівні складається в поєднанні звуження і розширення суспільного відтворення, що зумовлює певний ритм ринку.

Економічна наука розрізняє такі економічні цикли:

–цикли запасів Кітчина – короткострокові (2–4 роки) цикли в основі яких лежать коливання товарно–матеріальних запасів і нестача інформації, що впливає на прийняття рішень суб’єктами господарювання;

–промислові цикли Жугляра – середньострокові (7–12 років) цикли, основою яких є коливання інвестицій з урахуванням запізнення прийняття рішень економічними суб’єктами;

–періодичні, середньострокові (до 10 років) цикли Маркса – диктуються строками оновлення основного капіталу. В силу близькості параметрів двох останніх видів циклів їх можна трактувати як цикли Маркса – Жугляра;

–будівельні цикли С. Кузнеца, який прийшов до висновку, що показники національного доходу, споживчі витрати, валютні інвестиції в обладнання, будівлі і ін. здійснюють взаємопов'язані коливання терміном до 20 років. Основною причиною цих коливань є оновлення осель та визначених типів виробничих споруд;

–технологічні цикли Кондратьєва (довгі хвилі в економіці) тривалістю близько 50 років, в основі яких лежать глибокі зміни в технологічній базі суспільного виробництва, його структурна перебудова.

Таким чином, виділяють цикли різної тривалості, які на практиці накладаються один на одного. Відповідно підсумкова крива розвитку може бути подана у вигляді суми коливальних процесів з різною частотою відносно середньої лінії (тренда). У точнішому формулюванні цієї гіпотези передбачається, що підсумкова крива є суперпозицією хвиль кратних довжин. Кожному етапу й кожній фазі довгої хвилі відповідає хвиля (або цикл) меншої довжини.

Внаслідок цього в кожен конкретний момент ми бачимо лише економічний показник, який лише подумки можна розглядати як результат одночасно довгострокової тенденції, середньострокової тенденції і як результат короткострокових змін.

Таким чином, вирішуючи проблему економічного розвитку національної економіки, потрібно комплексно враховувати перебіг циклів різної протяжності. Такий підхід відповідає концептуальним засадам багаточиклічності розвитку національної економіки, висвітленим в роботах Румянцевой С. Ю. [3, 4], що передбачають врахування численних циклічних процесів різної протяжності.

Циклічні коливання представляють собою відхилення від довгострокового тренду економічного розвитку. Тому для досягнення стійкого довгострокового розвитку національної економіки потрібно намагатися зменшити циклічні коливання. Для цього можна використати державне антициклічне регулювання.

Саме державне антициклічне регулювання економіки спроможне зменшити глибину циклічних криз та сприяти збільшенню темпів економічного зростання. Так, дослідженнями встановлено, що чим більше варіюють економічні цикли, тим меншими будуть темпи економічного росту і навпаки [5].

Досвід запровадження державного антициклічного регулювання у зарубіжних країнах свідчить, що його результативність напряму залежить від стану національної економіки: потужні країни–лідери, які демонструють швидкі темпи розвитку, насамперед за рахунок впровадження інновацій, значно стійкіші до негативних коливань ділової активності, тоді як слабкі невеликі експортозалежні країни з нижчим рівнем розвитку, до яких власне і належить Україна, не лише суттєвіше страждають від негативних коливань ділової активності, але і важко піддаються державному антициклічному регулюванню.

Справа в тому, що економічним циклом притаманна специфіка, яка передбачає можливість отримання вигод та зменшення негативних наслідків від коливань ділової активності в результаті розробки та реалізації державної економічної політики, котра враховує циклічні коливання ділової активності та сприяє формуванню резервів економічного зростання країн на стадії експансії з метою подальшого їх використання в періоди спаду [5].

Тому, якщо країна є потужною і здатною відстоювати власні інтереси та активно завойовувати світовий ринок, то виникає можливість у формуванні великих резервів економічного росту на стадії експансії та подальшого їх використання при переході до фази стиснення економіки. І навпаки – маленькі, економічно погано розвинені країни нездатні створювати суттєвих резервів економічного росту у сприятливі періоди, а, отже, і не мають можливості їх ефективно використати в періоди спаду. Таким чином, саме високий рівень розвитку країни виступає запорукою розробки ефективного механізму державного антициклічного регулювання.

Відповідно для забезпечення стабільного довгострокового розвитку національної економіки потрібно зосередити увагу на інноваціях та освоєнні високотехнологічного ринку. Для цього потрібно забезпечити перехід національної економіки до високотехнологічних укладів. Стійке зростання високорозвинених держав світу нині, насамперед, базується на використанні базових інновацій, пов'язаних зі становленням та розвитком укладів вищого порядку. Адже, головним джерелом довготривалого піднесення є нові покоління техніки, а не просто нові моделі в рамках одного покоління. В процесі таких революцій створюються нові галузі і сектори, а в старих відбуваються радикальні технічні зміни. Лише за такого підходу є можливою розробка ефективного механізму державного антициклічного регулювання національної економіки та забезпечення стійкого її розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Бабичева Н. Э. Оценка влияния циклического развития на устойчивое развитие экономических систем [Электронный ресурс] / Н. Э. Бабичева [и др.]. – Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/konfer45/149.pdf>
2. Балябин А. А. Макроэкономическая нестабильность и экономические циклы и кризисы [Электронный ресурс] / А. А. Балябин. – Режим доступа: <http://eprints.tstu.tver.ru/384/1/1.pdf>
3. Румянцева С. Ю. Длинные волны в экономике: многофакторный анализ / С. Ю. Румянцева. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 2003. – 232 с.
4. Румянцева С. Ю. Теории конъюнктуры, экономического роста: ракурсы взгляда на анализ экономической динамики и «потерянные ветви» экономической науки [Электронный ресурс] / С. Ю. Румянцева. – Режим доступа: <http://www.econ.asu.ru/lib/sborn/natc2006/pdf/07.pdf>
5. Сазик В. І. Антициклічне регулювання за умов глобалізації : дис. ... к.е.н. : 08.01.01 / В. І. Сазик. – К., 2006. – 216 с.